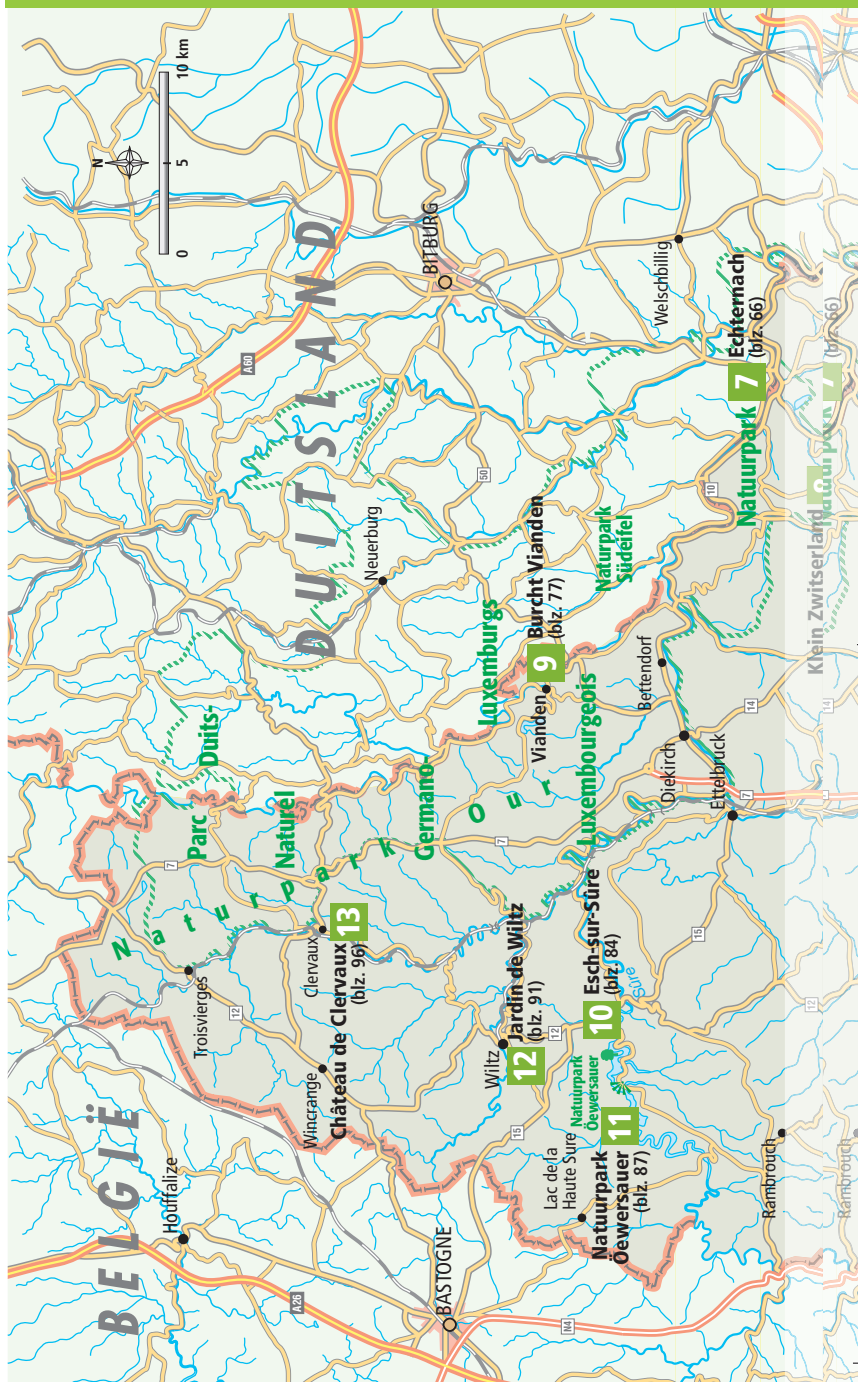

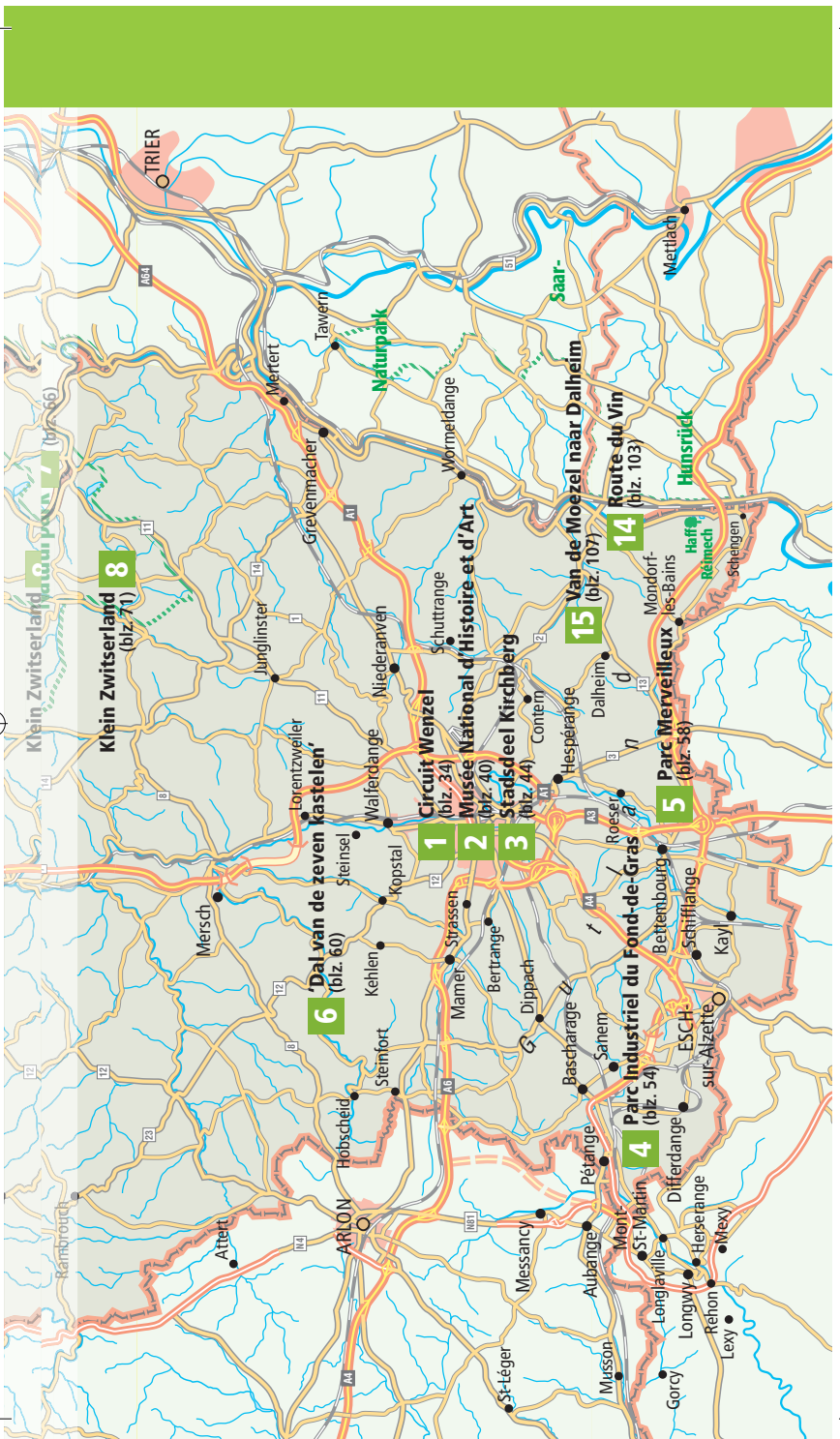
ANWBEXTRA

Luxemburg

De 15 hoogtepunten in een oogopslag

Welkom

Wellkomm, bienvenue	6
Ter oriëntatie	8
Kennismaking, Luxemburg in cijfers	10
Geschiedenis, heden, toekomst	14
Overnachten	16
Eten en drinken	18
Praktische informatie	20

Onderweg in Luxemburg

Luxemburg-stad (Lëtzebuerg-Stad)	32
Luxemburg-stad	32
Het Gutland	52
Esch-sur-Alzette (Esch-Uelzecht) 52, Bourglinster (Buerglënster) 57	
Junglinster (Jonglënster) 63, Beaufort (Beefort) 64	
Echternach (Iechternach) 64	
De Ösling	74
Ettelbruck (Ettelbréck) 74, Diekirch (Dikrech) 74, Vianden (Veianen) 76	
Bourscheid (Buurschent) 82, Esch-sur-Sûre (Esch-Sauer) 82	
Wiltz (Wolz) 89, Clervaux (Klierf) 94	
Het dal van de Moezel	100
Mondorf-les-Bains (Munneref) 100, Schengen 102	
Remerschen 102, Schwebsange (Schwéidsbéng) 106	
Remich (Réimech) 106, Stadtbredimus (Briedemes) 110	
Wormeldange (Wuermeldéng) 111, Grevenmacher (Gréiwemaacher) 111	
Wasserbillig (Waaserbëlleg) 112	

De 15 hoogtepunten

1 Duizend jaar in honderd minuten – het Circuit Wenzel	34
Wandeling langs de resten van de oudste vesting van Luxemburg-stad.	
2 Een reis door de tijd – Musée National d'Histoire et d'Art	40
Van de prehistorie tot hedendaagse kunst.	
3 Kunst aan de overkant van de 'Rode Brug' – stadsdeel Kirchberg	44
Met de fiets langs avant-gardistische architectuur en beelden van nationale en internationale kunstenaars.	

4	Dampende stoomlocomotieven – Parc Industriel du Fond-de-Gras	54
	Een nostalgische stoomtrein en een rit over een oude smalspoorbaan.	
5	Sprookjes, exotische dieren, klimmen en spelen – Parc Merveilleux	58
	Een betoverend avonturenpark.	
6	Het dal van de Eisch – het ‘Dal van de zeven kastelen’	60
	Verkenningstocht met de auto door een weelderig groen dal.	
7	De stad van Willibrord – Echternach	66
	In de basiliek en de abdij komt u meer te weten over de missionaris.	
8	Naar de Perekop en de Hohllay – Klein Zwitserland	71
	Wandelen in een van de mooiste gebieden van het Groothertogdom.	
9	Het mooiste kasteel van Luxemburg – de burcht Vianden	77
	Aan de pronkzaal en de omvang van de wijnkelder is te zien dat de bewoners van het goede leven hielden.	
10	Een dorp in een lus van de rivier – Esch-sur-Sûre	84
	Wandeling door een plaatsje dat onder monumentenzorg valt.	
11	De Ardennen op hun mooist – natuurpark Öewersauer	87
	Rondwandeling in de natuur, vooral ideaal voor gezinnen met kinderen, die er van alles kunnen beleven.	
12	Een fascinerende tuin – de Jardin de Wiltz	91
	Een veelzijdig totaalkunstwerk.	
13	Drie musea onder één dak – het Château de Clervaux	96
	Het kasteel herbergt maar liefst drie zeer uiteenlopende musea.	
14	Langs de Moezel – de Route du Vin	103
	In het zuiden van Luxemburg liggen tal van idyllische wijnbouw-dorpen.	
15	Overblijfselen uit de oudheid – van de Moezel naar Dalheim	107
	Fietstocht over de ‘Velo Romanum’.	

Toeristische woordenlijst	114
Culinaire woordenlijst	116
Register	118
Fotoverantwoording	121
Colofon	126
Paklijst	127
Extra-routes	128

- Deze symbolen in de tekst verwijzen naar een plattegrond
 Dit symbool in de tekst verwijst naar één van de 15 hoogtepunten
 Dit symbool in de tekst verwijst naar een Waar voor je geld!-tip

Wellkomm, bienvenue – Welkom

In Luxemburg-stad vormen de imposante 'Dräi Eechelen' genoemde overblijfselen van Fort Thüngen en het rechtlijnige, avant-gardistische glazen gebouw van het Musée d'Art Moderne Grand-Duc Jean in de wijk Kirchberg een harmonieus geheel. De schepper is de bekende Chinees-Amerikaanse architect Ieoh Ming Pei, die ook de piramide van het Louvre in Parijs ontwierp. Oud en nieuw, massief en licht – overal in Luxemburg vindt u tegenstellingen die elkaar aanvullen.

Ter oriëntatie

Luxemburg bestaat uit tal van aantrekkelijke regio's. Een daarvan is Klein Zwitserland, het romantische Mullerthal, waar prachtige wandelingen in de natuur kunnen worden gemaakt. In het noorden van het land, waar zich de Luxemburgse Ardennen uitstrekken, ligt de Ösling. Toeristen zouden de hoofdstad – een wereldstad die tegelijkertijd een beetje provinciaals is – niet mogen overslaan. Het dal van de Moezel, met zijn gezellige wijnbouwdorpen, is een van de bekendste Luxemburgse regio's. Ook het Gutland en de Minette in het zuiden van het land hebben bezoekers veel te bieden.

Klein Zwitserland

Het wandelparadijs bij uitstek is **Klein Zwitserland** (► F/G 6/7). In het dal van de **Ernz Noire** liggen diepe kloven, waarlangs zich hoge, imposante rotspartijen verheffen, met diepe spleten ertussen. Het landschap, met zijn kloven, bizar gevormde rotsen en grotten, doet sprookjesachtig aan.

Echternach (► G 6) is een stad waar u zich na een wandeling heerlijk kunt ontspannen of – beter nog misschien – de dag besluiten met een bezoek aan het uitstekende Echternacher Muziekfestival. Deze drukbezochte stad, waar de heilige Willibrord een klooster stichtte, staat vooral bekend om de springprocessie, die sinds 2010 op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO staat.

De Ösling

De regio waar de Luxemburgse Ardennen liggen is de **Ösling** (► D-F 2-6), die ook wel de Éisleck wordt genoemd. Deze streek is het 'Scandinavië' van het Groothertogdom. Uitgestrekte bossen,

afgewisseld met velden en heuvels, en diep uitgesneden rivierdalen bepalen het beeld in dit prachtige gebied. Weggedoken in de rivierdalen liggen middeleeuwse plaatsen als Clervaux, Wiltz, Esch-sur-Sûre en Vianden met hun machtige kastelen en burchten. Ook de natuurparken aan de rivieren de Sûre en de Our zijn een bezoek waard. In de lente bloeien er wilde narcissen, 's zomers wandelt u er in schaduwrijke bossen en in het najaar vertonen de bomen er prachtige herfstkleuren. In de winter, wanneer de met sneeuw bedekte bossen tot skiën uitnodigen, laat de Éisleck zich van zijn 'Scandinavische' kant zien.

Luxemburg-stad

De **hoofdstad** (► E 9 en Kaart 2) is een van de grootste trekpleisters van het land. De stad is spectaculair gelegen aan de diepe, door de riviertjes Alzette en Pétrusse in de rotsen uitgesleten kloven. Een zekere graaf Siegfried bouwde hier in 963 zijn burcht, de Lützelburg. Door de eeuwen heen lieten steeds weer andere Europese heersers hun oog op deze strategisch belangrijke vesting vallen, die ontelbare keren verwoest, herbouwd en vergroot werd. Uiteindelijk was het de grootste vesting van Europa. Ook nu nog kan aan de overblijfselen de enorme omvang van het vroegere bolwerk worden afgelezen.

De oude weergang op de rots boven de Alzette is ideaal voor een wandeling, aan de Place d'Armes – een voormalig exercitieplein – liggen gezellige terrassen en de steegjes in de oude binnenstad en de moderne winkelstraten nodigen uit tot een verkenning. In de binnenstad staat het parlamentsgebouw naast het groothertogelijk paleis. Soms maken

enkele Luxemburgse parlementsleden hier nog even een praatje met elkaar, om daarna wat te gaan eten in een restaurant. Misschien loopt een van hen eerst nog even naar de markt om er bonen voor zijn lievelingsgerecht *judd mat gaardebounen* te kopen – Luxemburgers houden graag vast aan tradities. Tegelijkertijd zijn ze ook heel kosmopolitisch – wie een wandeling in de stad maakt, proeft het aan de sfeer die er hangt.

Het dal van de Moezel

Het dal van de Moezel (► F-H 8-11) is gezegend met een mild klimaat – niet voor niets is dit het centrum van de Luxemburgse wijnbouw. Het dal, met zijn idyllische wijnbouwdorpen en mooie oeverpromenades, nodigt uit tot wijn proeven, culinaire genoegens en misschien een boottocht op de rivier. In de herfst worden er tal van wijnfeesten gevierd. De wijnmusea vertellen de geschiedenis van de regionale wijnbouw, die teruggaat tot de Romeinse tijd. Deze regio heeft overigens nog meer te bie-

den. Zo trekt het kuuroord **Mondorf-les-Bains** (► F 10) veel bezoekers vanwege het mineraalhoudende water, een fantastisch wellness-aanbod en een casino.

Het Gutland en de Minette

Niet minder mooi is het zuiden van Luxemburg, het **Gutland** (► B-G 6-11), en de Minette. Levendige plaatsen als Ettelbruck en Diekirch, het ‘Dal van de zeven kastelen’ en de ‘Linsterdorpen’ (zoals Bourglinster en Junglinster) worden druk bezocht. De Minette, waar vroeger veel ijzermijnen in bedrijf waren, ligt ver in het zuiden. De mijnbouw bracht het land tot het midden van de 20e eeuw grote welvaart, al had de streek zelf erg te lijden van het roet en de vervuiling. De mijnbouw raakte echter onrendabel, en de regio veranderde. Tegenwoordig lopen er tal van natuurpaden. Stoomlocomotieven tuffen over een spoorlijn waar vroeger met erts gevulde wagons ratelden, en **Esch-sur-Alzette** (► C/D 11) ontdeed zich van het roet en is nu een drukbezochte winkelstad.

Esch-sur-Sûre: ingesloten door een meander van de rivier de Sûre

Kennismaking, Luxemburg in cijfers

De bevolking

'Ik ben een Europeaan met de Luxemburgse nationaliteit,' zal een Luxemburger antwoorden wanneer er naar zijn nationaliteit wordt gevraagd, om daaraan toe te voegen: 'Maar in de eerste plaats ben ik Luxemburger!' In feite zegt dat nog niet veel, want de inwoners van Luxemburg vormen geen homogeen geheel. De een is van oorsprong Frans, de ander Belgisch, Duits of Portugees. De een spreekt Frans, kijkt het liefst naar Franse televisieprogramma's en heeft Franstalige boeken in de kast staan. De ander is eerder Duits-georiënteerd. Er zijn ook Luxemburgers die alleen Lëtzebuergesch lezen, schrijven en spreken. De doorsnee-Luxemburger bestaat niet.

In de loop van de lange Luxemburgse geschiedenis, op de scheidslijn van de Romaanse en Germaanse werelden, is een zeer diverse maatschappij ontstaan. De geografische ligging tussen de grootmachten was een vloek en een zegen tegelijk. Onder de heerschappij van Bourgondiërs, Spanjaarden, Oostenrijkers, Fransen en Pruisen was de bevolking gedwongen zich aan te passen, maar profiteerde tegelijkertijd van de geboden kansen. Neem alleen al de Luxemburgse keuken – een prettige symbiose van Frans raffinement, Pruisische overdaad en Luxemburgse voedzaamheid. In de 19e eeuw onderhield Luxemburg goede economische betrekkingen met Duitsland, maar was op cultureel gebied meer op Frankrijk gericht – hetgeen nog steeds zo is. Luxemburgers bewonderen de Franse *grande nation*, de *grande cuisine* en de Parijse chic. In Luxemburg-stad zult u dan ook al snel een Franse sfeer bespeuren.

Meertaligheid

Meertaligheid is de inwoners als het ware aangeboren. Al in de eerste klassen van de basisschool leren de kinderen Duits en Frans, later komt daar nog Engels bij en vaak nog een andere taal. Hun eigen taal, het Lëtzebuergesch – dat pas sinds 1984 officieel de nationale taal is – krijgen ze met de paplepel ingegoten. Daarin communiceren Luxemburgers onderling, in de familie, de vriendenkring, tot in het parlement toe. Lëtzebuergesch speelt een belangrijke rol in de nationale identiteit. Luxemburgers zijn trots op hun eigen taal en kunnen het zo nu en dan ook niet laten om het tweetalige België daar fijntjes op te wijzen. Tegelijkertijd zijn Luxemburgers overtuigde Europeanen. Ruim 70% van de bevolking is voorstander van de Europese Unie, aanzienlijk meer dan in andere EU-landen.

Op internet en in kranten wisselt de taal vaak al naar gelang het onderwerp. Artikelen over de regering, politiek en de rechtspraak zijn vaak in het Frans geschreven, artikelen over plaatselijke gebeurtenissen in het Lëtzebuergesch en culturele onderwerpen dikwijls in het Duits. In het zuiden van het land, evenals in veel hotels, wordt vaker Frans gesproken. Rondleidingen, bijvoorbeeld in musea, kastelen en burchten, worden vaak in het Frans of het Lëtzebuergesch aangeboden, maar als daarom gevraagd wordt, doet men dat met evenveel plezier in het Duits. In restaurants wordt doorgaans uitsluitend Frans gesproken.

Begroeting

'*Moien!*,' zo begroeten bekenden elkaar in Luxemburg, en wel van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Heel goede

vrienden zeggen tegen elkaar: *'Moien! moien!'* Bij het afscheid volgt *'Äddi'* of *'Awwuar'*. Bezoekers kunnen echter beter het formelere *'Bonjour'* en *'Au revoir'* gebruiken.

De groothertogelijke familie

Onder Luxemburgers worden de leden van de groothertogelijke familie liefdevol de 'Großherzogs' genoemd. De familie bestaat uit groothertog Henri, groothertogin Maria Teresa, die in Cuba geboren is, en hun vijf kinderen, prinses Alexandra, de prinsen Louis, Félix en Sébastien, en erfgenaam Guillaume. Henri, die in 1953 geboren werd, is de negende groothertog. De eerste drie van hen, de Nederlandse koningen Willem I, II en III, oefenden deze functie in zekere zin alleen 'ernaast' uit. De familie woont in slot Berg. De residentie is het Palais Grand-Ducal, waarvan de ligging midden in Luxemburg-stad de verbondenheid van de groothertogelijke familie met

de bevolking symboliseert. Gewoonlijk paradeert een wacht met geschouderd geweer voor het paleis heen en weer. Als het er twee zijn en de Luxemburgse vlag is gehesen, is de groothertog in het paleis aanwezig.

Tanken en winkelen €!

Benzine is in Luxemburg goedkoper dan in de landen eromheen, vandaar dat er bij tankstations in de buurt van de grenzen vaak rijen auto's staan te wachten. Dit gebeurt vooral tijdens de avondspits, wanneer veel grensarbeiders voor het verlaten van het land de tank nog snel even willen volgooien. Bovendien zijn de meeste tankstations bij de grens uitgegroeid tot grote supermarkten, waar sigaretten, koffie, wijn, sterkedrank en parfums tegen lagere prijzen dan in de buurlanden worden aangeboden. Wie liever niet lang in de rij staat, kan beter overdag tanken en inkopen doen.

Het Palais Grand-Ducal in Luxemburg-stad is de zetel van de groothertogen

Kennismaking, Luxemburg in cijfers

Middagpauze

Rond het middaguur gaat het er in Luxemburg net zo aan toe als in Frankrijk: van 12 tot 13.30 uur ligt het werk bij banken, postkantoren, instanties en in kantoren (bij de laatste vaak zelfs tot 14 uur) vrijwel stil. Rond die tijd wordt het in cafés, bistro's, kroegen en restaurants bijzonder druk; alleen wie geluk heeft of iets vóór de middagpauze komt, krijgt nog een plekje.

Spitsuur

Doordeweeks trekt een stroom van ongeveer 120.000 grensarbeiders vanuit de buurlanden naar het Groothertogdom. De meesten reizen naar de hoofdstad, waar overigens ook veel Luxemburgers werken. 's Avonds gaan ze allemaal weer terug. In de spitsuren (7.30-9 en 17-18.30 uur) dient u dus rekening te houden met files en overvolle treinen en bussen.

Luxemburg-stad op zondag

In tegenstelling tot het drukke stadsleven op werkdagen is het op zondagen in de hoofdstad behoorlijk rustig. Bijna alle winkels zijn dan gesloten, de meeste zelfs tot maandagmiddag. Het bank-

en EU-personeel zit thuis – en daarom zijn ook de meeste restaurants en bistro's dicht.

Clichés

Dat Luxemburg een klein landje is en veel banken heeft, weet elke Luxemburger wel, daar hoeft hij niet aan herinnerd te worden. Wie een goede indruk wil maken, doet er beter aan om te proberen een klein beetje Lëtzebuergesch te spreken en te verstaan.

De 'kapitein van Köpenick'

Op het kerkhof van Luxemburg-stad ligt het graf van een zekere Wilhelm Voigt. Deze man, een uit Pruisen afkomstige zwerver die herhaaldelijk in de gevangenis belandde wegens diefstal, stond bekend als de 'kapitein van Köpenick'. Hij had op verschillende adressen delen van tweedehandsuniformen gekocht en testte zijn tenue uit op soldaten. Op zekere dag in 1906 ging hij in uniform naar een legerbarak en beval een tiental soldaten met hem mee te gaan; gewend om te gehoorzamen deden ze dat onmiddellijk. De groep nam de trein naar Köpenick, waar Voigt de stedelijke kas beroofde. Hij werd opgepakt en ver-

Feiten en cijfers

Naam: Groussherzogtum Lëtzebuerg (Lëtzebuergesch), Grand-Duché de Luxembourg (Frans), Großherzogtum Luxemburg (Duits).

Ligging: Luxemburg vormt een driehoek tussen Duitsland in het oosten, Frankrijk in het zuiden en België in het noorden en westen.

Oppervlakte: 2586 km², lengte 82 km, breedte 57 km.

Regeringsvorm: parlementaire democratie; Luxemburg is een constitutioneel erfelijk groothertogdom.

Hoogste punt: Kneiff bij Huldange, 560 m.

Inwonertal: 563.000 (2015), ca. 45,9% van de bevolking is van buitenlandse afkomst.

Godsdienst: circa 69% van de bevolking is katholiek, 4% is protestant, 3% heeft een ander geloof en 25% omschrijft zichzelf als niet-religieus.

Hoofdstad: Luxemburg, 111.300 inwoners (2015).

Taal: Lëtzebuergesch, bestuurstalen: Frans, Duits, Lëtzebuergesch.

In het spitsuur is het razend druk in de stad – een huurfiets van Vel'oh! is een uitkomst

oordeeld, maar kreeg gratie. Na allerlei omzwervingen belandde hij uiteindelijk in Luxemburg, waar hij werkte als kelder en schoenmaker. Ook hier kon hij het niet laten – gehuld in een oud militair uniform was hij in 1914 toeschouwer bij de intocht van de Duitse troepen, waarop hij meteen werd gearresteerd wegens het 'ongeoorloofd dragen van een uniform'.

De Portugese bevolkingsgroep

Bij Portugezen staat het Groothertogdom zeer goed aangeschreven. Momenteel wonen er ongeveer 92.100 Portugezen in Luxemburg – dat is meer dan 16% van de totale Luxemburgse bevolking. De plaats Larochette bijvoorbeeld kan bijna een Portugese exclave worden genoemd. Wanneer de Fátimaprocesie op Hemelvaartsdag door Niederwiltz trekt, lopen duizenden Portugese bedevaartgangers mee in de stoet met het beeld van de heilige.

Een jonge universiteit

Luxemburg heeft pas sinds 2003 een universiteit. De faculteiten lagen verspreid over het land (in Kirchberg, Limpertsberg en Walferdange), maar in 2015 is begonnen met de verhuizing naar de nieuwe Cité des Sciences in Belval (gemeente Esch-sur-Alzette). Luxemburgse studenten hoeven slechts een bescheiden collegegeld te betalen.

Het minimumloon

Het wettelijk minimumloon in Luxemburg is aanzienlijk. Sinds 1 januari 2015 is dit vastgesteld op ruim € 1922 per maand. Jongere werknemers (17-18 jaar) verdienen minimaal ruim € 1500 en bij vijftien- tot zeventienjarigen ligt dit loon op ruim € 1400 per maand. Gewaalficteerde werknemers verdienen nog een toeslag van 20% en ontvangen dus een wettelijk minimumloon van ruim € 2300. Het peil wordt elke twee jaar aangepast aan de algemene loonontwikkeling.

Geschiedenis, heden, toekomst

Na de komst van innovatieve Romeinen, die in het voetspoor volgden van de cohorten van Caesar, kwamen in het gebied dat later Luxemburg zou heten de handel, kunstnijverheid en landbouw tot bloei. In het dal van de Moezel introduceerden de Romeinen de wijnstok – sindsdien floreert de wijnbouw in dit gebied. Andere wegbereiders waren de missionarissen. Een van hen was de Angelsaksische Willibrord, die in 698 het klooster Echternach stichtte. In deze stad trekken jaarlijks ruim tienduizend pelgrims in de springprocessie naar de Willibrordusbasiliek.

Graaf Siegfried, de grondlegger van Luxemburg

In 963 bouwde een zekere graaf Siegfried, die uit de Ardennen afkomstig was, op een rotsplateau in een lus van de rivier de Alzette een burcht, de Lützelburg (*Lucilinburhuc*), en was daarmee de grondlegger van de stad en het graafschap Luxemburg. Vanaf het midden van de 15e eeuw werd Luxemburg bijna vierhonderd jaar lang overheerst door Bourgondiërs, Spanjaarden, Oostenrijkers en Fransen. Vauban, de vestingbouwmeester van de Franse koning Lodewijk XIV, bouwde aan het eind van de 17e eeuw de burcht in de hoofdstad uit tot een van de grootste bastions van Europa.

Het Groothertogdom

Na de vernietigende nederlaag van Napoleon bij Waterloo werd Europa in 1815 tijdens het Congres van Wenen opnieuw ingedeeld. Het hertogdom Luxemburg werd een Groothertogdom, met aan het hoofd de Nederlandse koning Willem I. Niet lang daarna werd Luxemburg

ingelijfd bij de Duitse Bond, en bezeten Pruisische troepen de hoofdstad. In 1867 garandeerden de Europese landen Luxemburg een 'eeuwigdurende neutraliteit'. De Pruisische bezetters verlieten de hoofdstad en de vesting werd gesloopt. In 1890 werd hertog Adolphe von Nassau-Weilburg groothertog van Luxemburg – eindelijk was het Groothertogdom onafhankelijk.

Wereldoorlogen

Tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog bezetten Duitse troepen Luxemburg. Onder het bewind van de nazi's werden meer dan 100.000 inwoners gedeporteerd, 10.000 mannen in het Duitse leger ingelijfd en 3600 vrouwen tewerkgesteld. De nazi's gebruikten het koninklijk paleis als kroeg en concertzaal. Talloze stadjes werden platgebombardeed. In het hele land herinneren tal van monumenten aan deze periode.

Europa

In 1945 was het kleine Groothertogdom een van de oprichters van de Verenigde Naties, in 1949 van de NAVO en in 1957 van de EEG (Europese Economische Gemeenschap). In 1985 sloten Luxemburg en vier andere EU-landen op een luxe excursieschip op de Moezel bij Schengen het Verdrag van Schengen. Tegenwoordig is de hoofdstad van Luxemburg een belangrijk EU-centrum, waar grote Europese instellingen gevestigd zijn als het Europees Gerechtshof, de Europese Rekenkamer, de Europese Investeringsbank en het secretariaat van het EU-parlement. Een bekende politicus binnen Europa is de Luxemburgse premier Jean-Claude Juncker, die in 2014 tot voorzitter van de Europese Commis-

sie werd gekozen. Een van de wegbe-reiders van de Europese Unie was de in Luxemburg geboren Robert Schuman, die ijverde voor de Europese Gemeen-schap voor Kolen en Staal (opgericht in 1951).

Goldrush in Luxemburg

Luxemburg, dat ooit een van de arm-ste landen van Europa was, beleefde in de 20e eeuw een enorme economische opbloei, waardoor het dwergstaatje een van de rijkste landen ter wereld werd. De welvaart was gegrondvest op de ont-dekking van ijzerhoudende lagen in het zuiden van het land. Het 'rode goud' trok duizenden gastarbeiders uit heel Euro-pa. Velen van hen bleven, ook toen er in de jaren 70 van de 20e eeuw een eind begon te komen aan de zware industrie van Luxemburg. De overheid had echter op tijd de voortekenen onderkend en naar andere economische mogelijk-heden gezocht – met name werden bij-

zonder gunstige regelingen voor ban-ken geschapen. Daarop vestigden zich binnen een tijdsbestek van twee decen-ia meer dan tweehonderd banken en duizenden holdings in de hoofdstad.

'Mir wölle bleiwe wat mir sin'

Het motto van Luxemburgers is: 'Mir wölle bleiwe wat mir sin' – we willen blijven wat we zijn. Luxemburgers spre-ken veel talen, de lonen zijn hoog en het land is multicultureel. Van de 563.000 in-woners is bijna de helft van buitenland-se afkomst. Op werkdagen komen daar – zij het slechts voor een aantal uren – nog eens 120.000 forenzen van over de grens bij. Niettemin is de Luxemburgse bankwereld niet meer wat deze vroeger was, en is het aantal banken met een kwart afgenomen. Toch is het gevaar niet groot dat de bevolking zich zal wil-len afschermen om de eigen identiteit te behouden; daarvoor is de Europese gezindheid té groot.

Luxemburgers 'wölle bleiwe wat mir sin'

Overnachten

Prijsniveau

De prijzen voor accommodatie zijn in Luxemburg-stad het hoogst. Viersterrenhotels zijn gemiddeld meer dan 24% en driesterrenhotels circa 12% duurder dan elders in het land, waarbij de prijzen in de Ardennen iets lager zijn dan in de andere regio's. In Luxemburg-stad kost een overnachting in een tweepersoonskamer (2 pk) in een driesterrenhotel gemiddeld vanaf circa € 90, buiten de hoofdstad vanaf circa € 80. 's Zomers liggen de prijzen in de grote hotels aanzienlijk lager €.

Hotels

Hotels worden over het algemeen op dezelfde wijze als in Nederland en België in categorieën ingedeeld van één tot en met vijf sterren, al naar gelang het comfort (van eenvoudig tot luxe). Het ontbijt is meestal bij de kamerprijs inbegrepen. In Luxemburg-stad zijn er

voornamelijk viersterrenhotels, elders vooral driesterrenhotels.

De meeste hotels hebben een eigen restaurant, met een aanbod dat kan variëren van stevige, degelijke kost tot gastronomische gerechten. In verschillende hotels, met name in de Ösling, Klein Zwitserland en aan de Moezel, kunnen de gasten ook op basis van halfpension logeren.

Hotelgids van het ONT

Het Nationaal Verkeersbureau ONT geeft jaarlijks een uitvoerige hotelgids uit, die gratis verkrijgbaar is bij de plaatselijke toeristenbureaus. Op www.visitluxembourg.com/nl kunt u bovendien alle hotels bekijken.

Online reserveren:

www.visitluxembourg.com/nl
www.hotels.lu (hele land)
www.lcto.lu (hoofdstad)

Hotels voor wandelaars, fietsers, mountainbikers en motorrijders

Verscheidene Luxemburgse hotels en jeugdherbergen hebben een bijzondere service voor wandelaars en motorrijders, met als motto: 'U wandelt, of rijdt op de fiets of motor – wij doen de rest'. Deze hotels, die samenwerken in de **Entente des Hôtels-restaurants/Ardennes Haute-Sûre** (www.ardennes-hotels.lu), zijn allemaal zogenaamde **Bed & Bikeondernemingen** (www.lvi.lu) – ze zorgen voor een beveiligde parkeerplaats voor fiets of motor, het drogen van natte kleding en uitrusting, en voorts voor een stevig ontbijt. De **Association Hôtelière au Cœur des Ardennes** (www.hotels-ardennes.lu) maakt het mogelijk om zonder bekapping tochten – te voet, per fiets of op de mountainbike – in de Ardennen te maken. Hetzelfde doen de **Mullerthaler Trail Hotels** (www.trailhotels.lu) in het Mullerthal. De **Hôtels Réunis de la Petite Suisse** (www.hotelsreunis.lu) in Klein Zwitserland bieden complete vakanties, gratis excursies per bus, amusement en bezichtigingen met rondleiding. Op de site van **Logis Grand-Duché de Luxembourg** (www.logishotels.com) staat accommodatie die speciaal geschikt is voor wandelaars en fietsers.

Vakantie op het platteland

Vakantiegangers die een bepaalde regio en zijn bevolking wat beter willen leren kennen, kunnen gebruikmaken van een groot aanbod aan pensions en vakantie-woningen, evenals accommodatie op boerderijen en in huizen in een landelijke omgeving.

Op de website van het ONT (www.visitluxembourg.com/nl) wordt onder Overnachten & Eten een groot aantal van zulke verblijven gedetailleerd beschreven. Zie voor meer informatie ook de website www.gites.lu.

Jeugdherbergen

In Beaufort, Bourglinster, Echternach, Hollenfels, Larochette, Lultzhausen, Luxemburg-stad, Remerschen en Vianden (in de nabije toekomst bovendien in Esch-sur-Alzette) bieden *auberges des jeunesses* de mogelijkheid om goedkoop te overnachten (€). Er gelden geen leeftijdsbeperkingen. Om in een jeugdherberg te kunnen overnachten, hebt u een geldige jeugdherberglidmaatschapskaart nodig. Niet-leden krijgen een gastenkaart, die na zes overnachtingen wereldwijd als volwaardige lidmaatschapskaart geldig is.

Prijzen (leden/niet-leden): overnachting inclusief ontbijt en beddengoed: € 19,20-21,65/22,20-24,65. Kinderen van 0-2 jaar gratis, kinderen van 3-12 jaar halve prijs. Meerprijzen per persoon per nacht: 2 pk € 5,50, 1 pk € 15. Lunchpakket € 5,50/6, maaltijd € 7,50-8/9,90-10,90.

Informatie en reserveren: Centrale Auberges de Jeunesse Luxembourg, Rue du Fort Olizy 2, L-2261

Luxembourg, tel. +352 262 76 62 00, www.youthhostels.lu. De jeugdherbergen in Echternach, Lultzhausen, Luxemburg en Remerschen zijn aangepast voor gehandicapten.

Kamperen

Meer dan vijftig mooi gelegen campings en camperterreinen, die net als in Nederland en België al naar gelang de kwaliteit met één tot vijf sterren zijn geclassificeerd, zijn te vinden op de website van het ONT (www.visitluxembourg.com/nl). Op enkele campings worden caravans, chalets of trekkershutten (zie hieronder) verhuurd.

Voor **informatie** kunt u ook terecht op www.camping.lu. Wildkamperen is overigens in het Groothertogdom verboden.

Trekkershutten

Een trektocht van de ene jeugdherberg naar de andere laat zich uitstekend combineren met overnachtingen in een trekkershut – als u maar reserveert. Een trekkershut is een eenvoudige, goed geïsoleerde houten hut (circa 11 m²) met vier slaapplekken, een gasstelletje, verwarming en een keuken met pannen en dergelijke. Een slaapzak moet u zelf meenemen.

De hutten staan op drie verschillende campings, waar gebruik kan worden gemaakt van de overige voorzieningen. Een overnachting kost vanaf € 38. Daarnaast worden reserveringskosten in rekening gebracht.

Zie voor meer **informatie**: www.trekkershutten.nl.

Eten en drinken

De Luxemburgse keuken

Met sterren bekroonde creatieve koks zorgen ervoor dat de keuken van Luxemburg zich kan meten met die van de buurlanden. Grote Duitse porties gaan er samen met Frans raffinement. Er wordt teruggegrepen op traditionele gerechten, die in verfijnde vorm zelfs op de kaart van de beste restaurants te vinden zijn. Dat is in belangrijke mate te danken aan de Luxemburgse chef-kok Léa Linster. Behalve in een toprestaurant in Frisange zwaait deze chef, die ook talrijke kookboeken heeft geschreven, de scepter in een restaurant met lokale specialiteiten in Kayl; bovendien drijft ze in Luxemburg-stad een kleine delicatessenwinkel (www.lealinster.lu).

De nationale kost – eenvoudig, stevig en met een pittige toets – heeft zijn oorsprong op het platteland. Neem het nationale lievelingsgerecht: *judd mat gaardebounen*, een stevig eenpansgerecht van gerookte varkensnek met bonen en aardappels, waar een Rivaner of Elbling uitstekend bij past.

Wijn

De Luxemburgse wijnboeren langs de Moezel verstaan hun vak, want ze produceren uitstekende wijnen. De lichte, verfrissende Elbling past bij gefrituurde vis en mosselen, de zachte, fruitige Auxerrois gaat uitstekend samen met wild en gevogelte. De droge, milde Rivaner is een veel gedronken tafelwijn. Pinot Blanc, een droge, frisse witte wijn, komt veelal bij visgerechten en schaaldieren op tafel, en Pinot Gris met zijn aromatische bouquet bij lamsvlees of wild. Riesling, de 'koning van de moezelwijnen' heeft een delicaat, temperamentvol bouquet en past bij vis en

Ardenner ham. Gewürztraminer is een gewaardeerde dessertwijn. Chardonnay, een nieuwe druivensort aan de Luxemburgse Moezel, wordt veel bij zeebanket gedronken. Voor liefhebbers van rode wijn is de fruitige Pinot Noir een uitstekende optie. De Luxemburgse mousserende wijnen, met voorop de Crémant de Luxembourg, completeren het aanbod.

Bier en sterkedrank

De Luxemburgse biersoorten, voornamelijk pils en exportbieren, worden in een klein aantal brouwerijen geproduceerd. Naast de grote brouwerijen in Diekirch (Mousel) en Bascharage (Bofferding en Beierhaarscht) weten ook kleine, lokale brouwerijen als Simon in Wiltzen en Ourdaller in Heinerscheid zich nog altijd staande te houden.

Ten slotte verdienen de brandwijnen en likeuren nog vermelding. De Luxemburgse vruchtenbrandwijnen, zoals *kirsch*, *mirabelle*, *quetsch* (pruimen), *prunelle* (sleepruim), de uit appels gedestilleerde *pommes* en diverse andere soorten hebben een verrukkelijke fruitsmaak. De *nëssdrëpp*, sterkedrank die van onrijpe walnoten wordt vervaardigd, wordt verkocht op de *Veiner Nëssmoort* (notenmarkt van Vianden, zie blz. 81), die jaarlijks op de tweede zondag van oktober wordt gehouden. Een andere heerlijke drank is *cassis*, die in Beaufort van zwarte bessen wordt gemaakt.

Dagindeling

De dag begint met *kaffi drénken*, zoals het ontbijt hier algemeen wordt aangeduid, in een gezellig café, bistro of de *salon de consommation* of *salon de*

thé van een *konditorei* (waar's middags vaak ook een lichte maaltijd kan worden genuttigd). Het ontbijt bestaat uit een croissant, marmelade en een kop koffie. Een groot deel van de plaatselijke bevolking heeft 's ochtends liever iets zoeters, zoals *schoklasrullen* (croissantachtige broodjes met chocolade ertussen), of een *aachtchen* (een broodje in de vorm van een acht met een vulling van pudding). In hotels wordt vaak een steviger ontbijt of zelfs een uitgebreid ontbijtbuffet geserveerd.

Voor de lunch nemen veel Luxemburgers een *kachkéis* (een warm broodje kaas met mosterd) of een *croque-monsieur* (tosti) in een café. Ook wordt soms geluncht in een restaurant, waar de maaltijd uit verschillende gangen kan bestaan.

Restaurants worden doorgaans erg goed bezocht; in bijzondere gevallen

is het aan te bevelen te reserveren. In Luxemburg-stad zijn veel restaurants en bistro's op zondag gesloten.

Prijzen

Tussen de middag serveren veel restaurants een *plat du jour* (dagschotel) of een *menu du jour* (menu van de dag) met drie of meer gangen – dit is goedkoper dan à la carte €). Voor een dagschotel bent u in een eenvoudig restaurant € 9-15 kwijt en voor specialiteiten als *judd mat gaardebounen*, *kuddelefléck* of *hiechtkniddelen* (snoekknodels, ofwel *quenelles de brochet*) in een riesling-saus zo'n € 15. Voor een menu van de dag wordt tussen de € 10-20 gerekend. In de betere restaurants kosten à la carte-gerechten circa € 15-30, en een lunchmenu circa € 30. Voor een *menu gastronomique* moet u op minimaal het dubbele rekenen, drankjes niet inbegrepen.

Luxemburgers gaan graag uit eten

Praktische informatie

Reizen naar Luxemburg

Met het vliegtuig

Vanaf Schiphol vertrekken vluchten naar de luchthaven Luxembourg-Findel (www.lux-airport.lu), circa 10 km buiten de hoofdstad. Vanuit Brussel gaan geen rechtstreekse vluchten naar Luxemburg. De Luxemburgse luchtvaartmaatschappij is Luxair (www.luxair.lu).

Tussen de luchthaven en de stad rijdt **Eurobus nr. 16** (reistijd circa 25 minuten, haltes: hoofdstation, centrum, Kirchberg, luchthaven): ma.-vr. 5.33-23.23 uur om de 10 min., za. 5.43-23.23 uur om de 20 min., zo. 6.23-22.53 uur om de 30 min. Luchthaven-hoofdstation: ma.-za. 5.30-23.45 uur om de 10 min., za. 5.25-23.45 uur om de 20 min., zo. 6.45-23.15 uur om de 30 min. Prijs: € 2 per traject.

Met de trein

Nederland heeft geen rechtstreekse treinverbinding met Luxemburg. Vanuit Amsterdam reist u via Brussel, vanuit Maastricht via Luik. België is rechtstreeks met Luxemburg verbonden vanuit Brussel en Namen. Inlichtingen: www.nsininternational.nl of www.b-rail.be.

In Luxemburg rijden regionale treinen naar de meeste grotere plaatsen. Fietsen kunnen in deze treinen vrijwel altijd meegenomen worden (mits er voldoende plaats is).

Met de auto

De afstand Utrecht-Luxemburg-stad is ongeveer 375 km. Vanuit het westen van Nederland rijdt u het snelst via de route Breda-Antwerpen-Brussel, vanuit het oosten ligt de route via Maastricht, Luik en Bastogne voor de hand.

Wie genoeg tijd heeft, kan bij Eupen, in België, de snelweg verlaten en via Malmedy en St. Vith over de weg door de mooie Hautes Fagnes (Hoge Venen) en de Ardennen naar Luxemburg rijden.

Douane

Voor een bezoek aan EU-land Luxemburg volstaat een geldig paspoort of een geldige identiteitskaart. Sinds 2012 moeten kinderen in het bezit zijn van een eigen reisdocument.

Douanebepalingen: binnen de EU mogen reizigers alle goederen voor eigen gebruik belastingvrij in- en uitvoeren (ook souvenirs en geschenken). Voor accijnsgoederen gelden de volgende maxima: 110 l bier, 90 l wijn, 20 l versterkte wijn (zoals sherry of port), 10 l sterkedrank, 800 sigaretten, 400 cigarillo's of sigaren, 1 kg tabak.

Reizen in Luxemburg

Met trein en bus

Vrijwel alle plaatsen in Luxemburg zijn met de trein of de bus bereikbaar. Dienstrengelingen van treinen en bussen zijn verkrijgbaar in stations en bij sommige tijdschriftenwinkels.

Informatie over treinen: tel. 24 89 24 89, www.cfl.lu. **Informatie over bussen en treinen:** tel. 24 65 24 65, www.mobiliteit.lu. **Dienstrengelingen bussen en treinen:** www.sales-lentz.lu.

Vervoersbewijzen zijn geldig voor zowel de trein als de bus: u hebt de keuze uit een *kuurzäitbilljee* (€ 2, twee uur geldig, tienrittenkaart € 16) of een *dagbilljee* (€ 4, geldig vanaf het moment van afstempelen tot 4 uur 's morgens de volgende dag, vijf dagkaarten € 16). Het meenemen van een fiets in

de trein (mits er voldoende plaats is) is gratis. Met de toeristische pas LuxembourgCard (zie blz. 23) is het openbaar vervoer gratis.

Met de auto

Behalve in het noorden is de hoofdstad omgeven door een autosnelweg, met aftakkingen naar het oosten, zuiden en westen. Tot in het noordelijkste puntje van het land loopt rijksweg 7 (N7). Op sommige gedeelten van deze weg is de buiten de bebouwde kom geldende maximumsnelheid van 90 km per uur verhoogd tot 110 km per uur. Evenwijdig met de N7, gedeeltelijk over hetzelfde tracé, loopt een nieuwe, deels voltooide autosnelweg van Luxemburg-stad tot in het noorden van het land. Autosnelwegen zijn voor personenauto's tolvrij.

Autopapieren: wanneer u met de auto naar Luxemburg gaat, dient u uw rij- en kentekenbewijs, het apk-keuringsbewijs (voor auto's van drie jaar of

ouder) en de groene verzekeringskaart mee te nemen.

Maximumsnelheden: binnen de bebouwde kom 50 km/u, buiten de bebouwde kom 90 km/h (met aanhanger of camper zwaarder dan 7,5 t: 75 km/u). Op autosnelwegen 130 km/u (met aanhanger of camper zwaarder dan 7,5 t: 90 km/u). Bij een nat wegdek geldt op autosnelwegen voor personenauto's, motoren en campers tot 7,5 t een maximumsnelheid van 110 km per uur.

Overige voorschriften: het is verboden om te parkeren langs een stoeprand waarop een gele lijn is aangebracht. Op alle zitplaatsen in de auto dient de autogordel te worden gedragen. Het maximaal toegestane alcoholpromillage is 0,5; voor bestuurders die nog geen twee jaar het rijbewijs hebben is het promillage 0,2. Bij het verlaten van de auto op auto- en snelwegen moet een reflecterend hesje worden gedragen. Dit geldt ook voor motorrijders. Reservejerrycans

Duurzaam reizen

Duurzaam toerisme wil zeggen dat de reiziger medeverantwoordelijkheid neemt voor milieu en maatschappij. Daarbij horen bescherming van het milieu, stimulering van de plaatselijke economie en enigszins diepgaande contacten tussen bezoekers en bewoners. Hier vindt u enkele tips en websites waar u op uw reis naar Luxemburg rekening mee kunt houden.

<http://mouvement.oeko.lu/ecolabel>: hier vindt u milieu- en klimaatvriendelijke accommodaties die het EcoLabel hebben verworven: hotels, campings, vakantiewoningen en groepsaccommodaties zoals jeugdherbergen.

www.naturpark-sure.lu: Solarboot, aangedreven door zonne-energie, vakantie op een biologische boerderij, zwemmen in het meer en culinaire genoegens met regionale producten – milieuvriendelijk toerisme in natuurpark Öewersauer.

www.vakantievoetafdruk.nl: op deze site kunt u berekenen wat uw reis- en levensstijl zoal kost voor het milieu.

www.millenniumreiziger.be/toerisme-en-milieu: portal met tal van links over milieuvriendelijk toerisme, opgezet in verband met de Millenniumdoelstellingen die de Verenigde Naties in 2000 hebben geformuleerd.

www.milieuentraal.nl: onder andere opties voor milieuvriendelijk reizen binnen Europa, een CO₂-checker, klimaatneutraal vliegen en het compenseren van de CO₂-uitstoot van vliegtuigen.

Praktische informatie

zijn verboden. Tijdens het rijden is het verboden om een mobiele telefoon vast te houden. Handsfree bellen is wel toegestaan.

Met de huurauto

In Luxemburg-stad en op de luchthaven Luxemburg-Findel zijn filialen van diverse grote autoverhuurbedrijven te vinden. Bovendien kunt u in een groot aantal kleinere steden een auto huren in een van de *garages*. Voor adressen en telefoonnummers: ONT (zie blz. 23).

Met de elektrische auto

Tot nu toe zijn er in Luxemburg vergelijkenderwijs nog maar weinig elektrische auto's en oplaadpunten. Maar dat gaat veranderen. Tussen nu en 2020 moeten er 850 oplaadpunten komen, ze zullen in het hele land worden geplaatst op openbare parkeerplaatsen langs de wegen, echter niet langs de autosnelwegen. Informatie over elektrisch rijden is te vinden op de Franstalige website www.elektromobiliteit.lu.

Feestdagen

1 januari: nieuwjaarsdag

Tweede paasdag

1 mei: Dag van de Arbeid

Nationale feestdag: op de avond voor 23 juni trekt in Luxemburg-stad een grote fakkeloptocht langs het Palais Grand-Ducal en wordt op de Pont Adolphe een enorm vuurwerk afgestoken op de klanken van een elk jaar speciaal voor de gelegenheid gecomponeerd muziekwerk. Op de feestdag zelf wordt in de hoofdstad een militaire parade gehouden. Daarnaast wordt deze dag overal in het land gevierd met talloze parades, plechtige missen en concerten.

Hemelvaartsdag

Tweede pinksterdag

23 juni: Nationale feestdag

15 augustus: Maria Hemelvaart

1 november: Allerheiligen

25/26 december: Kerstmis

Op deze dagen zijn winkels en kantoren gesloten.

Feesten en festivals

In het voorjaar verschijnen de evenementenkalenders van dat jaar. Zie voor het culturele aanbod in de hoofdstad www.lcto.lu (What's on) en blz. 46. De jaarlijkse feesten en andere evenementen staan ook vermeld op de site van het ONT (zie blz. 23).

Carnaval: februari/maart. Vrolijke carnavalsdrukte met optochten in Diekirch, Esch-sur-Alzette, Pétange, Remich en Schifflange.

Muzikale lente: maart-juni. Luxemburg-stad, zie blz. 51.

Émaïschen: tweede paasdag. Op de Marché aux Poissons (Vismarkt) in Luxemburg-stad en in het pottenbakkersdorp Nospelt.

Octave: 3e-5e zondag na Pasen. Bedevaart naar Onze Lieve Vrouwe van Luxemburg, Cathédrale, Luxemburg-stad, met jaarmarkt op de Knuedler.

Génzefest: tweede pinksterdag. Wiltz, zie blz. 94.

Echternacher springprocessie (UNESCO Werelderfgoed): **dinsdag na Pinksteren.** Echternach, zie blz. 66.

Summer in the City: rond 20 juni-half september. Luxemburg-stad, zie blz. 51.

Festival de Wiltz: juni / juli. In het kasteel van Wiltz, zie blz. 94.

Al Dikkrich: juli, Diekirch, www.aldikkrich.lu. Volksfeest met concerten, dans, folklore en amusement.

Rock um Knuedler: in juli. Luxemburg-stad, zie blz. 51.

Festival Médiéval: eind juli / begin augustus. Burcht van Vianden, zie blz. 79.

LuxembourgCard

Met de LuxembourgCard (€!), die in het hele land geldig is, krijgt u toegang tot meer dan zeventig musea en attracties, onbeperkt gebruik van bus en trein, kortingen bij evenementen en een uitvoerige brochure.

Prijzen: per persoon/gezin (2-5 personen): 1 dag € 13/28, 2 dagen € 20/48, 3 dagen € 28/68; senioren ouder dan 60 jaar krijgen 10% korting. De kaart is niet persoonsgebonden. Hij is verkrijgbaar bij toeristenbureaus, hotels, jeugdherbergen, vakantiehuysjes, stations, campings en in de webwinkel van het ONT, www.visitluxembourg.com.

Schueberfouer: 20 augustus, Luxemburg-stad, zie blz. 51.

Fête du Vin et du Raisin: tweede weekend van september. Grevenmacher, zie blz. 112.

Bëschfest (Bosfeest) en Dag van het Ardenner Paard: een zondag in september. Munshausen, tel. 92 17 45, www.beschfest.lu, zie blz. 99.

Riesling Open: september. Ehnen, Wormeldange, Ahn, Machtum, zie blz. 111.

Veiner Nëssmoort: tweede zondag van oktober. Vianden, zie blz. 81.

ring af te sluiten. Neem een kopie van de polis mee!

Informatie

In Nederland en België

Luxemburg onderhoudt sinds 2014 geen verkeersbureau meer in Nederland en België.

Raadpleeg voor toeristische informatie de website van het Luxemburgse Office National du Tourisme: www.visitluxembourg.com/nl

Geld

De munteenheid is net als in Nederland en België de euro. Bijna overal kunt u pinnen met uw Nederlandse of Belgische betaalpas. Bankautomaten, waar u met uw pinpas of creditcard geld kunt opnemen, zijn wijdverbreid. Internationale creditcards worden in banken, de grotere hotels, de betere restaurants, veel winkels, bij benzinestations en autoverhuurbedrijven geaccepteerd.

Gezondheid

De kosten voor behandelingen door artsen in Luxemburg zijn gedekt als u in het bezit bent van de Europese Zorgpas (EHIC). Aan te raden is om voor onvoorziene kosten, zoals eventueel vervoer naar huis per ambulance, extra overnachtingen enzovoort een reisverzekering af te sluiten.

In Luxemburg

Office National du Tourisme (ONT)
BP 1001, L-1010 Luxemburg
tel. +352 42 82 82 10 (voor het schriftelijk en telefonisch aanvragen van informatie)
www.visitluxembourg.com/nl

Luxembourg City Tourist Office

BP 181, L-2011 Luxemburg
Place Guillaume II 30
L-1648 Luxemburg
tel. +352 22 28 09, www.lcto.lu
Hier kunt u informatie inwinnen over bezienswaardigheden, rondleidingen, festiviteiten, evenementen, sportieve activiteiten, overnachtingsmogelijkheden en restaurants. De grotere plaatsen beschikken over een eigen toeristenbureau (*syndicat d'initiative, office de tourisme*), elders kunt u veelal in het gemeentehuis (*mairie*) terecht.

Praktische informatie

Informatie op internet

www.visitluxembourg.com: de meest informatieve site voor bezoekers van Luxemburg is die van het Nationaal Verkeersbureau (ONT). Hier vindt u informatie over attracties, evenementen en nog veel meer (ook in het Nederlands).

www.ardennes-lux.lu: de Ardennen en de natuurparken aldaar (Nederlands).

www.mullerthal.lu: het Mullerthal ofwel Klein Zwitserland (Nederlands).

www.visitmoselle.lu: het wijnbouwgebied van Luxemburg aan de Moezel (Nederlands).

http://luxembourg.startpagina.nl: portal met links naar diverse onderwerpen.

www.lcto.lu: site van het toeristenbureau van Luxemburg-stad met veel nuttige informatie en links voor een verblijf in de hoofdstad en omgeving (Engels-, Duits- en Franstalig).

www.sud.lu: site voor het 'land van de rode aarde', het zuiden van Luxemburg (in het Frans).

Kinderen

Luxemburg is een kindvriendelijk land. Voor de allerkleinsten is de overnachting meestal gratis, voor wat oudere kinderen gelden kortingen (€). In veel hotels zijn kinderbedjes beschikbaar. Veel kinderen voelen zich echter prettiger in een vakantiehuisje of op een boerderij, waar ze meer bewegingsvrijheid hebben.

In bijna alle restaurants worden kindermenu's aangeboden. Een fijnproeversmenu van meer gangen betekent voor kinderen vaak een aanslag op hun uithoudingsvermogen. Ze beleven veel meer plezier aan een pizza, patat, of een hamburger.

Luiers verschonen: in restaurants van de grote fastfoodketens biedt het damestoilet vaak een voorziening voor het verschonen van luiers. Ook het centraal station (*gare central*) in Luxemburg-stad heeft deze voorziening.

Activiteiten

Op ontdekkingstocht gaan, ravotten op een avonturenspeelplaats of een ridderburcht bezichtigen zijn leuke activiteiten voor kinderen. In Luxemburg-stad worden steeds weer nieuwe thematische rondwandelingen voor jonge ontdekkers aangeboden. Informatie: Luxembourg City Tourist Office (www.lcto.lu). De hoofdstad kan op ontspannen wijze verkend worden met de **minitrein Pétrusse Express** (zie blz. 51).

Een van de absolute hoogtepunten voor kinderen is het **Parc Merveilleux** (zie blz. 58) in **Bettembourg**, met onder andere uitgebeelde sprookjes, exotische dieren, een avonturenspeelplaats en een restaurant. In de **Jardin des Papillons** (zie blz. 112) in **Grevenmacher** vliegen exotische vlinders rond. Het openluchtmuseum **A Robbesscheier** in **Munshausen** (zie blz. 99) biedt tochtjes in een huifkar, ritjes op een ezel, dieren voeren en broodjes bakken.

In de **klimparken** in Dudelange (zie blz. 53), Echternach (zie blz. 70), Vianden (zie blz. 81) en Heiderscheid (zie blz. 86) kunnen avontuurlijke kinderen – en hun ouders – goed beveiligd en onder deskundige leiding laten zien wat ze waard zijn. Op de ongeveer 6,5 km lange '**klankrondwandeling**' in Hoscheid (zie blz. 98) zijn zeventien wonderbaarlijke klankinstrumenten geplaatst, met namen als Luistereiland, Marimba Alouette, aardxylofoon, bosgong en buisklokken. Sommige kunnen ook bespeeld worden.

Op het educatieve pad **Waterfee in natuurspark Öwersauer** (zie blz. 87) kunnen kinderen muziek maken op de boomxylofoon, telefoneren met de boomtelefoon en op het blotevoetenpad onderzoeken hoe gras, mos, zand en de bosbodem voelen. Het hoogtepunt van deze route is de dubbele schommel. Ook aan een treinrit met de **Minièresbunn**, over een smalspoorbaan

van een mijn via een onderaardse tunnel naar Frankrijk (zie blz. 54) beleven kinderen veel plezier.

Klimaat en reistijd

Van mei tot half oktober zijn de temperaturen meestal aangenaam. Juli en augustus zijn de warmste maanden, mei en juni de zonnigste. Van september tot november heerst in Luxemburg een 'indian summer'. In de lente- en zomermaanden wordt het Groothertogdom het meest bezocht; voor deze periode kunt u het best ruim van tevoren accommodatie reserveren.

Openingstijden

Afwijkingen van de hier genoemde tijden kunnen voorkomen.

Winkels: di. t/m za. 9-12 en 14-18 uur (sommige winkels, met name supermarkten en warenhuizen, zijn doorlopend geopend). Op zondag en op maandagmorgen zijn de winkels gesloten.

Banken: ma.-vr. 9-12, 13.30-16.30 uur.

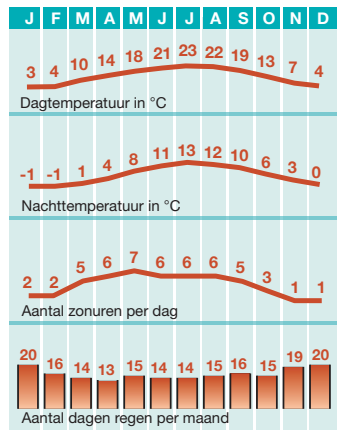
Musea: meestal op ma. gesloten.

Postkantoren: ma.-vr. 8-12, 13.30-17 uur, hoofdpostkantoor Luxemburg-stad 7-19 uur.

Restaurants / bistro's: in de hoofdstad op zondag meestal gesloten.

Oriëntatiehulp

Zoekt u in een bepaalde plek in het Groothertogdom een P+R, een bushalte of treinstation, een laadpaal of fietsverhuurder, een wandel- of fietspad, een topografische kaart of een straatnaam? Dan vindt u het antwoord beslist op <http://map.geoportail.lu> (thème: tourisme), een officieel platform voor geografische gegevens en diensten. Alles staat aangegeven op een nauwkeurige topografische kaart van het land.

Het klimaat van Luxemburg-stad

Reizen met een handicap

Inlichtingen over voorzieningen voor lichamelijk gehandicapten zijn verkrijgbaar bij Info-Handicap, tel. 36 64 661, www.welcome.lu of www.info-handicap.lu (Frans en Duits).

Roken

Roken is in Luxemburg verboden in alle openbare gebouwen, het openbaar vervoer, scholen, bioscopen, theaters, musea, stations, restaurants en discotheken. In horecabedrijven mag alleen worden gerookt in aparte rookruimtes die van de rest van de zaak zijn afgescheiden en voorzien zijn van een luchtverversingssysteem. In de rookruimtes mag niet worden bediend en ze zijn verboden voor jongeren onder de 18 jaar.

Sport en activiteiten

Ballonvaren

Tochten met een hotairballon worden het hele jaar 's morgens en 's avonds verzorgd, en in de herfst en winter zelfs de hele dag. Een aantal dagen tevoren